

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З МАТЕМАТИКИ В ШКОЛАХ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН

Розглянуто сучасний стан освіти у сільській місцевості в загальному значенні та, зокрема, у позакласній роботі з математики. Наведено аргументи щодо важливості математичних знань для подальшого навчання і роботи учнів. Вказано на необхідність формування методичних рекомендацій, спрямованих на покращення самоосвіти школярів. Приведені існуючі проблеми та шляхи їх подолання.

Ключові слова: позакласна робота, самонавчання, інформаційне суспільство, математика, рекомендації.

Постановка проблеми. Поліпшення якості природно-математичної, як необхідної умови формування інноваційного суспільства та конкурентоспроможної економіки нагальна проблема сьогодення. Загально визнано, що у сільській місцевості є ряд проблем, насамперед, з нестачею професійних викладачів. Адже педагог з вищою освітою не поїде у село працювати – це по-перше. По-друге, не секрет, що села «вимірають», і тому школи є не у кожному селі, діти вимушені щодня долати кілометри відстані, щоб дістатися до школи і отримати знання.

Суспільство нині інформатизується, і тому саме математиці необхідно приділяти якомога більше часу. На уроках математики вчитель ледь встигає пояснити основний матеріал, тому позакласна робота є дуже важливою, адже не всі учні можуть засвоїти необхідні знання під час уроку.

Як же бути у такому суперечливому випадку? З одного боку – проблеми з якісним викладанням матеріалу, територіальні проблеми, а з іншого – майбутнє дитини, яке потребує якісних знань. Тому вбачаємо чітку проблематику і будемо намагатися знайти шляхи її вирішення у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провівши аналіз наукової літератури з проблеми, можна зробити висновок, що науковці зробили значний внесок в її розв'язання. Зокрема, визначили зміст поняття самоосвітньої компетентності особистості та запропонували деякі важливі кроки його формування. Однак, все ще недостатньо досліджено сам зміст та ключові моменти створення самоосвітньої компетентності учнів шкіл сільської місцевості.

Загальна теорія, яка стосується роботи шкіл сільської місцевості, розглянута видатними педагогами та психологами: П. Блонським, О. Захаренком, В. Сухомлинським, І. Ткаченком, К. Ушинським, С. Шацьким; сучасними українськими ученими: М. Євтухом, О. Коберником, В. Кузем та ін. Сучасну діяльність шкіл сільської місцевості представлено в наукових працях українських педагогів І. Волощука, Г. Іванюк, В. Мелешко та ін. [2].

Результати досліджень дають підґрунтя стверджувати, що учні основної школи сільської місцевості мають недостатній рівень підготовки та недостатню готовність до самонавчання і наводять на думку про необхідність спеціально організувати поліпшення цих показників. Учитель повинен зменшити негативні чинники, які впливають на навчання учнів та посилити роль тих чинників, які позитивно впливають на формування самоосвітньої компетентності учнів сільських шкіл [4].

Школи в сільській місцевості мають свої традиції, звичаї, стиль викладання, які, в основному, відрізняються від міських шкіл. Переважна більшість шкіл в селах мають обмежений доступ до інформаційного середовища, що, в свою чергу, гальмує розвиток учнів. Багато сільських шкіл не мають навіть комп'ютерного обладнання, а також вільного доступу до Інтернету. Не у всіх учнів сільських шкіл є комп'ютер вдома. У селах діти виконують багато фізичної роботи, адже мають домашнє господарство.

Враховуючи все вищесказане, учні шкіл сільської місцевості позбавлені можливостей до самонавчання, тому позакласна робота для них – єдиний вихід краще освоїти матеріал уроку, розвивати свої математичні здібності.

Всі ці проблеми – не є секретом ні для кого, тому, звичайно, їх намагаються вирішити, а саме: забезпечити сільські школи комп'ютерами, доступом до мережі Інтернет (хоча б на території школи), організувати позакласну роботу з математики. Однак, у більш віддалених від міст сіл всі ці проблеми дуже актуальні і остаточно невирішені. Основна проблема: як заохотити вчителя і учня займатися математикою з межах позакласної роботи і як організувати цей процес.

Мета статті – показати важливість позакласної роботи з математики, розкрити реальний стан з даної проблематики у школах сільської місцевості та знайти шляхи покращення ситуації, щоб максимально покращити якість освіти в сільських школах.

Виклад основного матеріалу. Позашкільна робота з математики формує в учнів розумові здібності і спрямована на те, щоб поглибити знання учнів з математики. Таким чином, дуже важливо зацікавити учнів відвідувати такі заняття. На основних уроках, які розраховано на «середнього» учня, завжди є діти, які не зрозуміли матеріал уроку, і ті, які засвоюють нові знання швидко і могли б поглибити їх. У обох випадках вихід – це проведення додаткових занять.

Однією з основних причин порівняно поганої успішності з математики – слабкий інтерес багатьох учнів до цього предмету. Зацікавленість до предмету залежить, насамперед, від якості навчальної роботи на уроці. У той же час, якщо правильно продумати систему позаурочних занять можна значно підвищити інтерес школярів до математики. Позакласні заняття з учнями приносять велику користь і самому вчителю. Щоб успішно проводити позакласну роботу, вчителю доводиться постійно розширювати свої пізнання з математики [3].

Це благотворно позначається і на якості уроків учителя. Можна виділити три види позакласної роботи [6]:

1. Робота з учнями, які відстають від інших у вивченні програмного матеріалу.
2. Робота з учнями, які проявляють інтерес до математики.
3. Робота з учнями з метою розвитку інтересу до вивчення математики.

Основною метою першого виду позакласної роботи є ліквідація прогалин і попередження неуспішності. Існує думка, що якщо така додаткова робота ведеться, то це говорить, що недостатньо організована робота на уроці. У будь-якому випадку ця робота повинна носити яскраво виражений індивідуальний характер і вимагає від учителя особливого такту і характеру [6].

Цілі другого виду позакласної роботи з математики можуть бути дуже різноманітні і залежать від того, що цікаво і що хочуть дізнатися нового про математику учні, зокрема:

- розвиток і поглиблення знань з програмного матеріалу;
- прищеплення їм навичок дослідницької роботи;
- виховання культури математичного мислення;
- розвиток уявлень про практичне застосування математики.

Третій вид позакласної роботи може носити подібні цілі, але головний акцент робиться на розвиток інтересу до математики відповідно до можливостей цієї групи учнів [6].

Позашкільна робота з математики в школах сільської місцевості має свою специфіку, яку необхідно враховувати при виборі форми подання матеріалу учням. Проблемою є те, що такі школи є мало чисельними і віддаленими від культурних центрів. Часто школа – це єдиний учбовий заклад, де учні можуть отримати освіту або ж, навіть, змушені ходити до школи у інше село.

У жителів сільської місцевості свої життєві пріоритети, адже вони багато працюють фізично і не завжди зацікавлені у якості освіти. Тому батьки мало контролюють своїх дітей у навчанні. У сільських школах по кожному предмету, як правило, один учитель, а, інколи, викладач веде відразу декілька предметів (наприклад фізику і хімію, українську мову та літературу). Таким вчителям, по-перше, важко виділяти час на додаткову позакласну роботу, по-друге, про компетентність вчителя і глибокі знання з предмету говорити не доводиться.

Як вже говорили, у школах сільської місцевості малокомплектні класи, тому позакласна робота проводиться з учнями різного віку одночасно. Зважаючи на це, вчитель повинен правильно розподілити час свого заняття, приділити увагу різним навчальним темам. Увага ж учнів, при таких зайняттях, розсіюється, втрачається індивідуальний підхід. Проте, така «спільна» позакласна робота має проводитися, адже в учнів з'являється шанс краще засвоїти матеріал основних уроків або ж поглибити свої знання. Учителю можна дати пораду: розпочинати займатися з учнями старших класів та поступово переходити до учнів молодшого віку.

Необхідно пояснити учням, що відвідувати позашкільні уроки їм просто необхідно, оскільки вони повинні будуть продовжувати своє навчання після закінчення школи, вступати до ВНЗ, де конкуренція з кожним роком тільки зростає. Учні міських шкіл мають кращу технічну базу, більш професійних вчителів, вільний доступ до інформаційних ресурсів. У такій ситуації дітям зі сільських шкіл важко конкурувати. Тому треба вчитися більше і наполегливіше.

Вчителі, пристосовуючись до специфіки роботи у сільських школах, повинні намагатися виокремити учнів у певні розумові групи і на позашкільних уроках подавати їм матеріал одночасно. Причому, за необхідності, застосовувати індивідуальний підхід до певних учнів. Варто розв'язувати з учнями якомога більше задач для вироблення в них кращого розуміння матеріалу та автоматичного використання набутих знань.

Висновки. У статті вказано на скільки важливою є позакласна робота з математики. Необхідність пояснення учням: що вивчаючи математику, вони прокладають собі дорогу у життя; що для подальшого вступу до ВНЗ просто необхідно займатися додатково, самонавчатися, адже освітня база у місті набагато краща, ніж у селі; що у подальшому навчанні і роботі математика слугує фундаментом. Тому, які б не були перепони, відвідувати позакласні уроки з математики необхідно.

Варто розробити методичні рекомендації для вчителів щодо проведення позакласної роботи з математики саме для шкіл сільської місцевості та щодо формування в учнів самоосвітньої компетентності. Все це необхідно, щоб підвищити мотивацію учнів до самостійного навчання, вдосконалення знань та умінь.

Звичайно, з боку держави необхідна підтримка сільських шкіл: треба покращувати комп'ютерну базу, надавати доступ до мережі Інтернет, доплачувати вчителям за позакласну роботу адже освічена молодь – запорука майбутнього держави, її розвитку, науково-технічного прогресу.

Перспективи подальших досліджень. Як результат роботи над статтею можна зробити висновки про недостатній рівень математичного розвитку учнів основної школи сільської місцевості, їх готовності до самостійного здобування знань. Педагогічна проблема полягає у тому, щоб знівелювати вплив негативних чинників і посилити роль тих, які позитивно впливають на формування самоосвітньої компетентності учнів підліткового віку сільських шкіл.

Процес формування самоосвітньої компетентності з математики учнів сільської школи потребує залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності; забезпечення їхньої активної позиції; надання можливості самостійно, відповідно до наявних потреб,

ставити пізнавальні завдання, визначати засоби досягнення мети, організувати і здійснювати самостійну освітню діяльність.

В умовах функціонування школи сільської місцевості важливо використовувати переваги технологій, побудованих на засадах компетентнісного, особистісного та діяльнісного підходів. Одним із засобів реалізації цих положень є технологія навчальних проектів.

Роботу виконано за підтримки МОН України (держ. реєстрац. номер 0115U000639).

Список використаної літератури

1. Бондар С. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність»: сутність та структура / С. Бондар. – Освіта і упр. – 2007. – № 2. – С. 93–99.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Выготский под ред. В. В. Давыдова. – М. : АСТ : Хранитель, 2008 – 670 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ–Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
4. Євтух М. Б. Виховне середовище для сільських обдарованих і талановитих школярів / М. Б. Євтух, І. С. Волощук, В. П. Шепотько : навч. посіб. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2008. – 224 с.
5. Іванюк Г. І. Соціально-педагогічні засади розвитку сільської школи в Україні (1958–2000 рр.) / Г. І. Іванюк. – К. : Пед. думка, 2007. – 408 с.
6. Григорьев Д. В. Внеурочная деятельность школьников. Методический конструктор: пособие для учителя / Д.В. Григорьев, П.В. Степанов. – М.: Просвещение, 2010. – 223 с.

Одержано редакцією 15.04.2015 р.
Прийнято до публікації 21.05.2015 р.

Аннотация. Босовский Н. В., Донец М. Г. *Внеклассная работа по математике в школе сельской местности: современное состояние. Рассмотрено современное состояние образования в сельской местности в общем смысле и, в частности, во внеклассной работе по математике. Приведены аргументы о важности математических знаний для дальнейшего обучения и работы учеников. Указано на необходимость формирования методических рекомендаций, направленных на улучшение самообразования школьников. Приведены существующие проблемы и пути их преодоления.*

Ключевые слова: *внеклассная работа, самообучение, информационное общество, математика, рекомендации.*

Summary. Bosovsky M., Donets M. *Extracurricular activities in mathematics in rural schools: current status. The article reviews the current state of education in rural areas in a general sense and, in particular, in extracurricular activities in mathematics. Shown arguments about the importance of mathematical knowledge for learning and working pupils. Attention on the need of formation of guidelines aimed at improving the self-learners. Given the existing problems and ways to overcome them. In this article we have shown how much important is the extracurricular work in mathematics. Need explanation disciples that studying mathematics, they pave their way in life; that further admissions simply needs to be addressed further, learns, as an educational base in much better than in the countryside; that further training and work serves as the foundation of mathematics. It should develop guidelines for teachers to conduct extracurricular activities in mathematics is for schools in rural areas and on the development of pupils' self-educational competence. Of course, from the state of rural schools is required: it is necessary to improve computer database to provide access to the Internet network, pay extra teachers for extracurricular activities. Perhaps the state is difficult to identify additional financial resources for these purposes, but we must remember that educated youth – the key to the future of the state and its development, scientific and technological progress.*

Keywords: *extracurricular work, self-study, information society, mathematics, recommendations.*